

ספרים

הגנוד

„הגמוד“ לפאָר לאַגראַקוויסט הוא יצירה כה מגופה, כה מסוגנת, עד שעם תחילת הקריאה נדמה לך שהסופר מדגים לפניך פרק ב„אמנות לשם אמנות“, סיפור על ימי הרנסאנס, על חצר נסיך, על הטיפוסים האפייניים החיים שם, על התככים הפנימיים והמלחמות בנסיכויות אחרות, על חיי הרוח של התצר ומושגיה הדתיים, המשולבים באמונות תפלות לרוב. כל זה נמסר מפי גמדו של הנסיך.

עם זאת הרי לפנינו יצירה מודרנית, מודרנית כדרכך שאין לחשוב עליה במושגי הדור שעבר: אפילו ננסה לעטרה בעטרה של „אמנות לשם אמנות“, הרי בהמשך הקריאה ניאלץ להסירה ממנה. כי פאר לאַגראַקוויסט בא להביע דעות, אפילו להתריע על סכנה. גמד זה שטרח, כביכול, למסור לנו את מאוריעות הימים מנקודת-ראותו ולהביע לפנינו מהרהורי לבו על תופעות החיים השונות, אין הוא אלא כוח־ההרס שבנפש האדם. ודומה, התפיסה של כוח ההרס היא היא המשבצת את הסופר בתוך דורנו. זוהי תפיסה מודרנית המושפעת מהלכיה הרוח המיוחדים לתקופתנו, אשר הובעו עלידי אישים כגון הפילוסוף ב. ראסל, הפסיכולוג וילהלם רייך, המשורר אליוט ואחרים. הנה כי כן, רשעותו של הגמד אין בה רק מן הסאדיזם האקטיבי, מן הרוע השטני שהוא יצרי ביסודו,

שבו ראו את כוח־ההרס מן הספרות הדתית הקדומה ועד לספרות המודרנית. כוח ההרס האולטרה־מודרני הוא גמד קר־מוג, קר־רות, הרוחש כבוד לסדר הקיים ולמושגים המקובלים, אויב לכל הנאה מן החיים — שונא מושבע של האכילה הגסה, השתיה המופרות, התשוקה המינית, בין שיש בה פריצות ובין שיש בה תוס־נעורים, המוויקה וכו', של כל תאוה פרט לתאוות הרצח, של כל דבר שיש בו מן הספונטאניות.

רשימות הגמד נכתבות בבית־הכלא אשר שם כלאו הנסיך. מלחמה, מגיפה, מות אשתו של הנסיך, כל אלה באו בעטיו של הגמד. אחרי ההתפרקות מכוחות ההרס עובר זמן רב בו אין לה לאנושות צורך בהרג ושמד; אך הגמד יודע כי הפעמונים עוד יצלצלו לו, כי יבוא יום והנסיך ישוּב־יעלהו מבור־כלאו. לאחר מנות־מה שוב יודקק הנסיך, תודקק האנושות כולה, לגמד, לכוח־ההרס הספון בחביוני הלב.

דוד בארץ

יפה היה אילו היו הסופרים נולדים כולם בשנה אחת, עומדים מהולד משך עשרים שנה ואחרי־כן שבים וגולדים בהמוניהם בי שנה אחת. מה־קל היה אז לערוך אנתולוגיה ספרותית: סופרי 1900, סופרי 1920, סופרי 1940! אבל, כידוע, אין הסופרים מתושבים בעורכי אנתולוגיות לעת־לבוא והם מתעק־שים להחלוד בלי שום סדר כרונולוגי הגיוני. וכאילו לא די להם בכך, הנה תאריך לידתם הרוחנית אינו מותנה בהכרח בתאריך לידתם הפיזית. עובדה: לא כל סופר מתפתח בגיל

„דוד בארץ“, אנתולוגיה של ספרות ישׁ

ראלית; ערכו עזריאל איכמני, שלמה טנאי, משה שמיר; ספרית פועלים/לכל; 516 ע׳.

פאָר לאַגראַקוויסט: הגמד; תרגום: יוסף לון; הוצאת מ. גיומן בע״מ; 182 ע׳.